

Ma reggel ismét a Vörös-hajú vezet. A budapesti reggelek hidegek, de a 149-es autóbusz mindig meleg. A párás szemüvegeken és maszkokon keresztül a reggeli pacsuli-illatok kurta szavakkal keverednek.

90 Nikola Popović

A RÓZSADOMBI VÖRÖS-HAJÚ

Mindenki jegyét megnézi, de oly gyors és felületes az a tekintet, mintha egy vállról legyet hessentene, mert máris a kormányra és az üvegkeretbe foglalt utcára fi-

gyel. Sebességváltás közben meg hullámos haját igazgatja.

A vezetőfülke címkékkel van tele – sportegyesületi jelvények, naptár és menetrend. Mikor megáll a busz és egy pillanatra csendesül a moraj, a hangszórón keresztül hallani, ahogy ünnepélyesen jelentik: – Petőfi rádió.

Ez a zeneszámok és a buszállomás között történik, és a vonósnégyesek rögtön újabb szonátába kezdenek. Mindig taktusra vezet.

Úgy hallottam, ő a *Vörös-hajú*, a budaiak szólítják így. Mikor tele szájjal kimondod, igézően hangzik, mint a vörös haj, a leírt szó meg szemet gyönyörködtető. A pontokkal és a szó végén az ékezzettel kalapdízszre hasonlít. Kíválik a név, a számodra ismeretlen nyelvből, melyet érthetetlen verssorokként hallgatsz, egyúttal érzed, benne van a nyugalom, a remegés és a rajongást is.

*

Budapesten is, ebben a Rózsadomb elnevezésű kerületben (földnyereg a síkság közepén) az ember alakját a név előre vetíti, mint ahogy az eseményt a mese és a végén, a valóságban is, látszólagosan is, minden egybe olvad.

A kerülethatár pontosan nem ismert. Tengeren úszó bójákként változik, ahogy az emlékezetben él. A törvény szerint a huszonhárom budapesti kerület határa és neve zöld táblákkal és számokkal jelölt. De itt, ebben a városrészben, ahol gyönyörű háború-előtti villák és szürke háztömbök keverednek, mindenki azt mondja: a Rózsadombon élek.

A Széll Kálmán, az idősek szerint Moszkva tértől kezdve a negyed igazi szépségét a dombon mutatja. A pavilonokból és a parkokból az egész várost látni, elsősorban a sűrű lombosítást ritkításakor. Télen a kupolákat és a háztetőket, mint a kekszéből készült házacskákat a cukorbevonat, vékony hóréteg borít.

*

A Rózsadombon közlekedő buszokon nem sokat beszélnek. A budaiak valószínű nem a fecsegők, inkább a biztonságosabb, szívélyes távolságtartók közé tartoznak. A mindenből mesét szövés mégis emberre jellemző tulajdonság, így a budaiak is saját történetüket emlegetik.

Gyorsan, élénken beszélnek, szeplős arcuk belevörösödik, egy-egy szitok is elhangzik, igaz, mindez nem tart soká, hirtelen a keserűségbe, a csendbe süllyednek. Aki fülel, a csendben is, akár a párbeszédben, hallja a kapitány fekete-tengeri utazásáról, a vár alapjaiba falazott szerelmesekről, az elátkozott dunai szigetekre rejtett kincsekről szóló legendákat. A legendák, akár a tengeri kijárat nélküli vidékek, a terekről és utcákról, operaszínpadokról, bohém bisztrókból merültek a mesékbe.

A Vörös-hajú vezetés közben a szerelmes verseiről ismert költő nevét viselő rádiót hallgatja. Az utolsó állomáson, ahogy leállítja a buszt, arcán széles mosoly jelenik meg. Ma is mosolyog, Buda szerint talán túlságosan: –Nem budapesti, déli, szegedi vagyok.

Látom, ahogy felkel, karcsú és gyors mozgású.

*

Akik a városba térnek, kérdik: milyen az itteni világ, milyenek a borok? Hallottak a síkságról, a szélről és a szívélyes távolságtartásról. Másik nyelven, a mediterránon, ahol sok a napsütés és a szavak maguktól gördülnek, könnyebb lenne megszólalni.

Nem a nép nehéz vagy könnyű, csak mindegyik másféle, jellegzetes, mint ez. A bor olyan, amilyen a talaj, a levegő és az, aki készíti. A várost meg, az írók tudják, hűen akkor tudod bemutatni, ha a távozásban lévő vagy éppen a búcsúzkodó szemével nézed.

– Európa legszenvedélyesebb népe vagyunk – mondja Ádám, a taxisofőr. Említi a lovasokat, a harcias keleti törzseket, az erős fűszereket és a lángoló bográcsosokat.

– A magyarnál nincs elkeseredettebb nép – állítja Mátyás, a csapos –, amiért egyaránt felelős a ködös Pannon-síkság és a földalatti buzgó meleg vizek sokasága, hisz nappal gondolat-zavaró, éjjel meg álom-kuszáló. Mi házakat ott építünk, ahol a függőön nem nyugszik.

Most a Vörös-hajú a 149-es buszt vezeti. A hatalmas, kék hernyó a Fillér utcán keresztül a Piac térig, a rózsadombi méhkasig, a főtérig gurul. Itt, ahogy Mátyás, a csapos mondja, keveredik a budai őslakosok és a rövidebb vagy hosszabb időre betolakodottak beszéde.

*

A Székelyföldről jött magyarok által tartott söröző előtt – ételeik vitathatatlanul magyarosak, mégis, mint minden határral elválasztott étel, ízük más – két szicíliai, egy fiú és egy lány áll. Alacsonyak és sötét bőrűek, így a kezükben lógó füstölt sajttal és igazi magyaros szalámmal tele sárga műanyag-

92 zacsok még nagyobbaknak tűnnek. Öltözetük kirívóan rikító, piros sálaik lobognak a szélben. Éttermek és utcák után kérdezősködnék.

Nyáron Palermóból jöttek, vissza ma este indulnak. Sokat gyalogoltak, sokat láttak, édesből is, sósból is éppen eleget ettek, mindent erős paprikával hintettek, így az étel még kívánatosabb. Ott, Szicíliában, most érik a narancs. Halványzöld agávé-leveleken tálalt, mandulával és pisztáciával ízesített édes salátákat esznek.

A székely söröző előtti táblán a menü: nyúlpaprikás. A lány megkóstolná, a fiú a nyulat sajnálja, így tovább mennek, a metróállomás felé. Nézem a két palermóit, a fiú sürget, a lány a kastélyt idéző régi posta előtt megáll. A téren egy zenekar valamit ünnepel, Bartók-szerzeményt játszanak, zongorahangversenyt, igen, azt, amit vezetés közben a Vörös-hajú hallgat. Most a billentyűk az élénk kadenciánál tartanak, következnek a fúvósok, fuvolák, oboák. Mindenütt zászlók és konfettik, ballonok és csokrok, de ahogy leszáll az est, a téren újra a csend szárnyal.

*

Felismerem a negyed lakóit, úgy nőttek össze a környezettel, ahogyan a kúszónövények a fallal. Van közöttük üzletember, de olyan is, aki az utcán él.

A tér előtti gyalogos szigeten megállás nélkül gitár hallatszik, roma a zenész, gitárján rovás, mint Django, – róla is mesélek majd – úgy játszik, jazzt cigányzenével ötvöz. A zenésztől nem messze népviseletbe öltözött magyar énekel. Éneke nem szárnyal, egyhangú, amilyen síkság, de összeolvad Django pergő akkordjaival.

A piac körüli éttermek sokaságában nappal is, éjjel is furmintot, gyümölcsízű friss bort, isznak. Állítják, akárhogy is fülel az ember, valami nagy horderejű dolgokról nem hall, bár az is lehet, hogy igen, mert a világ a szembogarban van. A negyednek is, az utcáknak is megvan a megszokott életvitel, mégis minden új nap különleges, megismételhetetlen.

Ő, a Vörös-hajú a 149-es buszt vezeti. Arca szeplős, csendet és hangokat követve vezet, de tekintete és beszéde gyorsabb, mert déli, szegedi.

*

Később, a piacon egy fűszernövényekkel tele asztal előtt látom. Magas és szemrevaló, szeme smaragd-színű, és most a vezetőfülkén kívül, ahogy mosolyog, két fehérén csillogó fogsorát is látom.

A fűszerkínálat hiányos. Ilyen hidegben a koriander, a bazsalikom és egyéb fűszernövények, mint a nevezetes tárkony vagy a vérfű 93 érzékeny levelei megfagynak. A forró nyarat, talpunk alatt az izzó aszfaltot nyirkos, csúszós levélzet meg vadgesztenye váltotta fel. A parkokban a gyerekek az átlagember számára ismeretlen nevű fákról hullott zöld, teniszlabdához hasonló gömböket rugdosnak.

Megismer a Vörös-hajú. Nem váll-lapokkal ellátott egyenruhában, hétköznapi öltözékben először látom. Angol és magyar szavakat keverve beszél. Nekem is, és a szintén déli, csongrádi születésű elárúsítónak is ejtőernyős versenyekről készült képeket mutat.

Ejtőernyő, hobbija és szenvedélye. Mondja, a tanfolyamot sikeresen átvészelte, és néhányszor ugrott is. Többször is megtenné, ha az ugrás nem lenne olyan drága.

– Félelmetes az ugrás? – kérdem.

Voltak olyanok, akik befejezték az ejtőernyős tanfolyamot, a ki-képzővel ugrottak is, de az első önálló ugrás pillanatában szívük összeszorult. Ő, ahogy meséli, mikor önállóan először ugrott, félt, később viszont a levegőre és a gravitációra bízta magát. Ám az ejtőernyővel való lebegéshez és a könnyű talajfogáshoz erős kéz kell.

Ezért gyakorol. Gumiból készült expandereket mutat, ínszalagjait, csuklóit így erősíti. Érdekel, a levegőben ereszkedés közben a repülőgéppel a rádió-kapcsolatot hogyan tartja, és mi van akkor, ha valaki ugrás közben megszédül, és eszméletét veszti.

– Mindenképpen leér – válaszolja – ha elszédül, maga a levegő rázza fel, és ha egy kar felmondja a szolgálatot, van tartalék.

– És ha az a tartalék is felmondja a szolgálatot?

– Akkor megöleled a földet, nem marad más hátra – állítja a Vörös-hajú. Vidám, mosolya teljes és egészséges, megveszi a műanyagba csomagolt koriandert, és mintha az ugrás játszadozás lenne, a mesét a halálról úgy folytatja.

*

Új városba térve, az utas valamilyen módon átváltozik. Az új képekkel emlékek vegyülnek, igaz, a nyelvet nem tudja, az utcákat nem ismeri, de maga az út vezet. Itt, Budapesten, minden út folyón keresztül vezet, nyolc hídon át, nevüket könnyű megjegyezni, a sorrendet már nem. A Budáról Pestre guruló villamosokon és buszokon magyar keserűséggel, leszegezett tekintetekkel, csenddel kevert szaggatott beszédet hallani.

A magyar nemzet eredetéről, vándorlásáról, a nemzetek kapujáról sok mese szól. Honnan jöttünk mi, a Baltikumról vagy a Viszláról, ahol az őshazánk, és honnan jöttek ők, Attila hun vitézei vagy az északi finn harcosok lezármazottai, ereikben miből mennyi vér folyik?

94 Hajdani mesék szólnak az eredeti magyar emberről, de ilyen nincs, körülöttünk budapesti őslakosok vannak, és mások, akiket ide vetett a sors. Mátyás, a csapos mesebeli grófra hasonlít, tudja, hogyan kell viselkedni és koktélt készíteni; a hindu fényképész, név szerint Abisak éppen csak, mint selyem alatt az idomokat, sejti a várost; ő, a Vörös-hajú, a hajlékony és karcsú nő, taktusra vezeti a 149-es buszt, ejtőernyővel, mintegy meleg fürdőbe, könnyedén ereszkedik a földre.

Az új várost mindenki a maga módján éli át. Egyeseknek új munkalehetőséget nyújt, új ismereteket és álmait a függőönt lengető talajvizek nem zavarják. A beilleszkedés nem oly könnyű, mint amilyen könnyedén a Vörös-hajú az ejtőernyő nyílása után lebeg, viszi akarata, a szél és a Föld vonzereje. Másnak ugyanaz a város, legyen az kisváros vagy metropolis, zűr-zavart, álmatlanságot jelent, számára a víz is, a környezet is, a bor is nehéz.

A mese pedig, az maga az író, arcképe a víz felszínén. Lehet lehangolt, esetleg hangja el-elcsuklik, de a múltidézés térképe új élményekkel és hangokkal, új tájakkal és párbeszédekkel tele. A mese nem az álomba bágyadt lelkek tartományában, az élet kitaposatlan ösvényein halad.

Budáról az utak északra, Szlovákiába, nyugatra az Alpok és a Mediterrán felé, keletre a Duna mentén a Fekete-tenger irányába vezetnek; a térképen egy lábnyomnál nem több. Délre Szeged felé vezet az út, ahonnan a Vörös-hajú is jött. Arra az út tiszta és egyenes, a sztráda mellett a kerítésen sok a vörös vércse meg egy-egy mezei madár.

A Rózsadombról az egész város látszik, mintha a fény és a sötétjátéka, a hidak, a királyi palotához méltó parlament épülete a tenyéren lenne. Most, télvíz idején tűzijátékok is vannak, az égen szikrák pattognak, az is nézi, aki nem tudja, mit ünnepelnek.

(Budapest, 2021 tele)

Fordította: Fehér Illés